

рекреаційних потреб мешканців Барської ОТГ та дозволить зберегти цінні природні ландшафти та велике біологічне різноманіття

Список використаних джерел

1. Географія Вінницької області: пробний навчальний посібник для середньої школи / за ред. Денисика Г.І, Жовнір Л.Ф. – Вінниця: Гіпаніс, 2004. – 308 с.
2. Гриневецький В.Г. Природоохоронне ландшафтознавство: наукові засади, потреби і передумови розвитку в Україні/Укр.геогр. журнал.-2004-№3-с.44-50.
3. Середнє Побужжя / За ред. Г.І. Денисика. – Вінниця: Гіпаніс, 2002. – 280 с.
4. Трансформація ландшафтних екосистем річкових долин Центрального Побужжя: Монографія / Г.Є. Гончаренко, С.В. Совгіра, О.Д. Лаврик, В.Г. Гончаренко. – К. Наук. світ, 2009. – 329 с.
5. Юденич О.Н. По річках України. – К.: Радянська школа, 1968. – 301 с.

УДК 631.4

Панчук Марина Петрівна, магістр спеціальності “Екологія”, КВНЗ “Вінницька академія неперервної освіти”.

Науковий керівник: **Нагорнюк О.М.**, к.с-г.н., доцент, кафедри екології, природничих та математичних наук КВНЗ “Вінницька академія неперервної освіти”.

ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ ҐРУНТІВ ПСП «ПЕРЕМОГА» ТОМАШПІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ

Анотація. *Земельно-ресурсний потенціал є одним з головних факторів соціально-економічного розвитку регіону, первинним фактором суспільного виробництва і розвитку інфраструктури, невід’ємною частиною природної системи. Соціальне благополуччя та здоров’я людини також нерозривно пов’язане із земельними ресурсами. Але на сучасному етапі соціально-економічної перебудови аграрного землекористування суттєво загострилися еколого-економічні суперечності.*

Ключові слова: агросфера, ґрунт, родючість ґрунту, розорюваність ґрунту, деградація ґрунтів, охорона земель.

Summary. *Land potential is one of the major factors in the socio-economic development of the region, a primary factor in social production and infrastructure development, an integral part of the natural system. Social wellbeing and human health are also inextricably linked to land resources. But at the present stage of socio-economic restructuring of agrarian land use, environmental and economic contradictions have intensified.*

Key words: agrosphere, soil, soil fertility, soil plowing, soil degradation, land protection.

Деградація ґрунтового покриву, ерозія, втрата ґрунтами гумусу, наростаючий дефіцит елементів живлення – це основні проблеми сучасного використання земельних ресурсів. Найбільшу небезпеку для навколишнього природного середовища становить забруднення ґрунтів радіонуклідами, важкими металами, збудниками хвороб. За таких умов надзвичайної актуальності в Україні набувають питання охорони земель та створення передумов для формування сталого землекористування.

Сучасне сільськогосподарське виробництво характеризується невизначеністю у співвідношенні між сільськогосподарськими угіддями, незбалансованістю біохімічних речовин і енергії в агроландшафтах, недосконалістю протиерозійних систем охорони ґрунтів та моніторингу

земельних ресурсів. Назване зумовлює не тільки зниження потенційної родючості фунтів, але й порушення екологічної стійкості навколишнього середовища, зниження продуктивності сільськогосподарських угідь. Особливо негативно впливають на стан агроландшафтів розораність сільськогосподарських угідь, несприятливі природно-антропогенні процеси, техногенні викиди промисловості, забрудненість радіонуклідами і пестицидами тощо.

Основними причинами погіршення екологічної ситуації є відсутність прогресивних технологій, недотримання науково обґрунтованих сівозмін, перевага монокультури в деяких агропідприємствах; низькі норми внесення органічних добрив; порушення технології застосування мінеральних добрив і пестицидів; збільшення площ кислих, засолених, техногенно-забруднених земель через призупинення робіт із вапнування та гіпсування ґрунтів. Екстенсивний характер розвитку сільського господарства, відсутність ефективної еколого-економічної системи управління землекористуванням, а також зменшення обсягів фінансування негативно впливають на процеси, які відбуваються в аграрному секторі економіки України. Така ситуація потребує розроблення науково обґрунтованих, удосконалених еколого-економічних механізмів управління, що забезпечить сталий розвиток аграрного землекористування та ефективність заходів з охорони і захисту землі як складової навколишнього природного середовища, збереження, примноження та відтворення її продуктивної сили як ресурсу.

Вінниччина - аграрний регіон. За ґрунтово-кліматичними умовами, зона розташування земель області досить сприятлива для вирощування сільськогосподарських культур. Тому земельні ресурси області мають ряд особливостей, серед яких необхідно відмітити високий рівень розораності сільськогосподарських угідь, відсутність можливостей розширення площі ріллі та високу природну родючість значної частини земель, що вимагає наукового обґрунтування системи їх використання та охорони.

Територія області станом на 1 січня 2019 року складає 2649,2 тис. га або 4,4% від площі України (60354,9 тис. га). Більша частина території - 2064,0 тис. га (77,9% від загальної площі території області) зайнята агроземлями, із них: сільськогосподарських угідь 2014,2 тис. га (76,0% від загальної площі), в тому числі ріллі 1725,5 тис. га (65,13% від загальної площі території), перелогів 1,0 тис. га (0,04%), багаторічних насаджень 51,4 тис. га (1,94%), сіножатей і пасовищ 263,3 тис. га (8,92%). Ліси та інші лісовкриті площі складають 380,3 тис. га (14,36% від загальної площі), забудовані землі 107,7 (4,07%), заболочені землі 29,1 (1,10%), відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом 25,0 тис. га (0,94%), внутрішні води 49,4 тис. га (1,86% від загальної площі) та інші землі (господарські двори та дороги, піски, яри, кам'яністі місця тощо) 49,4 тис. га (1,86%). Територія суші (без заболочених земель і внутрішніх вод) – 2605,7 тис. га, або 98,3% від загальної площі [3].

На даний час спостерігається постійне зменшення вмісту гумусу, який відіграє провідну роль у формуванні ґрунтів його цінних агрономічних властивостей, забезпеченні рослин поживними речовинами. Гумус витрачається не тільки на мінералізацію з вивільненням доступних для рослин поживних

речовин, а й виноситься з ґрунту в процесі ерозії, з коренеплодами та бульбоплодами, руйнується під впливом різноманітних хімічних речовин.

Середній вміст гумусу в ґрунтах Вінниччини становить: у чорноземах - 4,01%; у чорноземах опідзолених - 3,39%; у ясно-сірих та сірих опідзолених ґрунтах - 1,85%; у темно-сірих опідзолених - 2,77%; у дерново-слабоопідзолених - 0,90%. В середньому вміст гумусу в ґрунтах області - 2,37%. Найвищий його вміст мають ґрунти: Липовецького (3,99%); Хмільницького (3,87%); Козятинського (3,87%); Калинівського (3,65%), а найнижчий – Барського (1,86%); Тиврівського (1,92%); Жмеринського (1,94%); Мурованокуриловецького (1,97%) районів. Виявлено, що за останні кілька десятиліть вміст гумусу в окремих шарах ґрунтового покриву зменшився від 3,5% до 3,2%, тобто на 10%, збільшилась площа засоленних ґрунтів на 25% (зросла закислюваність) і ця тенденція зберігається. За останніми даними 75% ґрунтів Вінниччини знаходиться у закисленому стані.

У результаті проведеного аналітичного огляду, а також експериментального вивчення складу і властивостей ґрунтів ПСП «Перемога» Томашпільського району, прийшли до висновку, що на даних полях переважають темно-сірі та сірі лісові ґрунти, менші площі займають чорноземи.

Встановлено, що вміст гумусу в досліджуваних ґрунтах ПСП «Перемога» Томашпільського району становив: 2,84%, азоту 64 мг/кг, калію 98 мг/кг, фосфору 64 мг/кг, рН сольової витяжки 5,8.

Висновки. Ґрунти – багатофункціональні системи, що мають важливе екологічне значення. Вони виконують функцію середовища існування, акумулятора і джерела речовини та енергії для організмів, проміжного ланцюга між біологічним і геологічним кругообігами, захисного бар'єра й умови нормального функціонування біосфери в цілому тощо. Названі функції ґрунтів утворюють їх екологічний потенціал.

Основним завданням охорони і раціонального використання земельних ресурсів є збереження і відтворення ґрунтів, їх екологічної цінності та природної якості. Вирішення цього завдання має бути здійснене за рахунок реалізації таких заходів: поетапне забезпечення відновлення екологічно збалансованого співвідношення земельних угідь за рахунок зменшення розораності земельного фонду та збільшення лісистості території; розроблення науково обґрунтованих проектів, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни і впорядкування угідь; створення контурно-меліоративної системи території, яка передбачає диференційоване використання земель залежно від рельєфу, ґрунтово-екологічних і водоутворювальних умов; здійснення агротехнічних протиерозійних заходів із запобігання замулюванню водних джерел продуктами ерозії. Тільки планомірне і науково обґрунтоване виконання природоохоронних заходів надасть можливість відновити деградовані землі і зберегти родючі ґрунти, що сприятиме розвитку галузі.

Список використаних джерел

1. Цицюра Я.Г., Броннікова Л.Ф., Пелех Л.В. Ґрунтовий покрив Вінниччини: генезис, склад, властивості та напрями ефективного використання : монографія / Я. Г. Цицюра, Л. Ф. Броннікова, Л. В. Пелех. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – 452 с.

2. Екологічна безпека Вінниччини. Монографія. /За заг. ред. Олександра Мудрака. – Вінниця: ВАТ “Міська друкарня” – 2008. – 456 с.
3. Екологічний паспорт Вінницької області Вінниця 2018. – 102 с.

УДК [373.2.091.214:57.081.1](100:477)

Слободянюк Наталія Юріївна, магістр спеціальності “Дошкільна освіта”
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Науковий керівник: **Присяжнюк Л.А.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ МІЖНАРОДНОЇ ПРОГРАМИ GLOBE В ОРГАНІЗАЦІЇ ФЕНОЛОГІЧНИХ СПОСТЕРЕЖЕНЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті актуалізується проблема формування у дітей старшого дошкільного віку основ екологічної свідомості засобами фенологічних спостережень. Автором розкрито суть поняття “екологічна свідомість”, з’ясовано роль спостережень за сезонними змінами у природі в розвитку екологічного мислення дошкільників. Увагу сфокусовано на можливостях міжнародної науково-освітньої програми GLOBE для організації фенологічних спостережень в умовах закладу дошкільної освіти.

Ключові слова: екологічна свідомість, фенологічні спостереження, діти старшого дошкільного віку, міжнародна програма GLOBE.

Summary. In the article the problem of formation of the basics of ecological consciousness by means of phenological observations is actualized in the article. The author describes the concept of "ecological consciousness", clarifies the role of observations of seasonal changes in nature in the development of environmental thinking of preschoolers. The attention is focused on the possibilities of the international scientific-educational program GLOBE for the organization of phenological observations in the conditions of the institution of preschool education.

Key words: environmental awareness, phenological observations, older preschool children, international GLOBE program.

Взаємозв’язок людини з природою нині перебуває у фокусі уваги усієї людської спільноти. Політика багатьох держав спрямована на гармонізацію стосунків між природою і суспільством. Цілком очевидно, що тільки та діяльність людей, яка відбувається на основі глибокого розуміння законів природи й усвідомлення того, що людина – її частина, може врятувати планету. Розв’язання екологічних проблем вбачається не лише у реальних заходах із збереження природного довкілля від забруднення, а й в екологізації свідомості людей, формуванні у них екологічної культури. Таку роботу слід розпочинати з раннього дитинства і продовжувати у дорослому віці.

Екологічна свідомість є одним із ключових понять екологічної психології, що означає вищий рівень відображення довкілля та внутрішнього світу людини, саморегуляцію даного відображення й усвідомлення місця і ролі людини у навколишньому світі. Екологічна свідомість просякнута екологічним змістом і є сукупністю екологічних уявлень, які формують суб’єктивне ставлення людини передусім до природного довкілля [2].